ALMAI

Am y Flwyddyn 16

Yr hon iw 'r gyntaf ar ôl

BISSEXTILE

NEU

FLWYDDYN-NAID.

Ac ynddo a cynhwyſwyd, dyddiau 'r mis, a dyddiau 'r wythnos, a dyddiau Hynod a Gwylion: A ſummudiad yr Arwyddion, a chodiad a machludiad yr Haul beunydd, ag amcan am yr Hſn, a newidiad ag oedran y Lleuad, wedi cymhwyſo i *Feridian*, ſef, i hanerdydd *Cymru*: A Chyfarchwyliad am Yſmonaeth, a Phyſegwriaeth.

Ac atto hefyd y chwanegwyd, hyfforddiad i ddyſcu darllen *Cymraeg*, ac i fwro Cyfrifon, ag amryw bethau eraill ſydd gyfleus iw deall. A rhai Caniadau newyddion.

O *Waith* Thomas Jones *Carwr dyſgeidiaeth, a Studiwr yn Sywedyddiaeth.*

Yr ail Brintiad.

Printiedig yn *Llundain*, ac ar werth gan yr Awdwr yn unig, yn *Black-Horſe* Alley yn *Fleet-ſtreet*. 1681.

AT Y

DARLLENYDD.

Darllenydd Addfwyn,

GAn obeithio ddarfod im hymgais y flwyddyn ddiweddaf, yſpyſu yn rhai mannau yng Hymru, y caniad a'r ewyllus da, ſydd gennif im Gwlâd a'm Hiaith fy hun. A chan obeithio hefyd nad oes un Cymro, na fyddeu ddâ ganddo weled yr hên Iaith heudd-barch, ſef, y Cymraeg, yn ail ddeſgleirio yn enwog: yr hon ſydd y pryd hwn yn gorwedd yn llygredig mewn tywyllwch, a hynnu o eiſiau ei chael yn amlach yn Brintiedig: fel y mae cywilyddia i bawb or Cymru, ac a fu mor ddedwydd a chael cyſtal dyſceidiaeth, a medru ẽ chynnal. Ond bydd fy ngweddi i yn waſtadol ar ei Ddiuw weled yn ddâ fy gwneuthur mor hyddyſc ag ydwyf ewyllyſgar, i dreilio hôll ddyddiau fy enioes, yn y gwaſanaeth goreu ag a allwif, i fawrygu yr hên Iaith heudd-barch hon, er fy môd yn ofni, y byth yn wrthwynebus i vai, fel yr hyſpyſwyd i mi yn barod fôd rhai o'm cyd-Wladwyr yn chwyddo o lîd a chynfigen worthifi; a hynnu am imi geiſio gwneuthur daioni im Gwlâd fy hun: ond yr achos oi digofaint wrthifi ni fedrai ddeall, o ddigerth i fôd am imi wneuthur y pêth ni fedrent hwy, neu fôd yn wrthwynebus ganddynt weled gwneuthur daioni iw Gwlâd eu hun.

Ond ni chyfarfum etto ag un Sais am dirmygodd am wneuthur y peth hyn; ond cyfarfum a llawer o Saeſon, a ganmolaſant fy ymgais yn y gwaith hwn, yn enwedig Arddercheccaf fawrhydi y BRENIN oedd yn ddâ iawn ganddo weled datguddiad y gwaith hwn yn Gumraeg: a hynnu er mwyn ei Ddeiliaid y Cumru. Gan fôd hefyd mor raſuſol a gweled yn dda am imi

yn, roddi imi yn unig, awdur...
a hrawiaeth hon, gan wahardd i bawb e
uthur na rhoi allan fâth yn y byd a'r Alma
a Gymraeg: *ei Fawrhydi hefyd a welodd yn*
hymmyn i mi ei anrhegu ef ag un om Llyfrau
wyddyn; ac am hynnu yr wif yn gobeithio na
ff nêb oi Ddeiliaid yn waelach o hono ei hun
dderbyn yr hyn ſydd mor gymmeradwy gydai Frenin.

Ar ôl i mi, drwy fawr boen, oſod Enaid a Gwreida
y Gwaith ar Dîr goleu, nid iw lai na hyſpys imi
amryw eraill, yn blyſio olrhen fy llwybrau er mw
cael llyfu eu byſedd a'r bûdd: a hynnu drwy ail brei
tio neu gownterffaetio fy Rhagffurfiad, ſef, fy Nghopi
neu drwy Gyfiaithu gau draethiad rhuw Sais *di ſiap*
na ddiſgwilied nêb hyfrydwch nag afiaeth gan y f
Gybyddion rheibus a'r hain, yn enwedig os byd
mor Gwmbrys a thorri Gorchymmynion a Chyfrait
Brenin: ag am hynnu yr wifi yn gobeithio pâ digw
ddau i chwi weled gweiniaeth rhodreſlyd Troſeddw
ar lêd, y byddwch mor ofalus a gochel pôb hudoliae
twyllodrus: ag y bydd naturioldeb pôb Cumro *i dder*
byn yn groeſafus boen a gwaith yr hwn ſydd yn ymegni
er ei fwyn, i wneuthur iddo lês; yr hyn a gewch y
ddi ſiom, trafyddo byw,

Eich Gwaſanaethwr goſdyngedig,

Black-horſe Alley *in*
Fleetſtreet, London
Auguſt 14. 1680.

Thomas Jones.

Y

A B C CH D DD E F FF G H I L LL M N NG O P PH R S T TH U. W Y Z.

a b c ch d dd e f ff g h i l ll m n ng o p ph r ſ t th u w y z.

Di a weli fôd wyth ar hugain o lythyrenau yn y *Cymraeg*: a ſaith o honynt a elwir, Bogeiliaid, yr hain ydynt; a e i o u w y.

A'r un ar hugain eraill a elwir, Cynſeiniaid, yr hain dynt; b c ch d dd f ff g h l ll m n ng p ph r ſ t th z.

Un o'r Bogeiliaid, ag un o'r Cynſeiniaid hyn a wna ſylaſt ſer; megis,

Ab eb ib ob ub wb yb.
ac ec ic oc uc wc yc.
ach ech ich och uch wch ych.
ad ed id od ud wd yd.
add edd idd odd udd wdd ydd.
af ef if of uf wf yf.
aff eff iff off uff wff yff.
ag eg ig og ug wg yg.
al el il ol ul wl yl.
all ell ill oll ull wll yll.
am em im om um wm ym.
an en in on un wn yn.
ang eng ing ong ung wng yng.
ap ep ip op up wp yp.
aph eph iph oph uph wph yph.
ar er ir or ur wr yr.
as es is os us ws ys.
at et it ot ut wt yt.
ath eth ith oth uth wth yth.
aw ew iw ow uw yw.

ez iz oz uz wz yz.
a be bi bo bu bw by.
Ca ce ci co cu cw cy.
cha che chi cho chu chw chy.
Da de di do du dw dy.
dda dde ddi ddo ddu ddw ddy.
Fa fe fi fo fu fw fy.
ffa ffe ffi ffo ffu ffw ffy.
Ga ge gi go gu gw gy.
Ha he hi ho hu hw hy.
Ia ie io iw.
La le li lo lu lw ly.
lla lle lli llo llu llw lly.
Ma me mi mo mu mw my.
Na ne ni no nu nw ny.
nga nge ngi ngo ngu ngw ngy.
Pa pe pi po pu pw py.
pha phe phi pho phu phw phy.
Ra re ri ro ru rw ry.
Sa ſe ſi ſo ſu ſw ſy.
Ta te ti to tu tw ty.
tha the thi tho thu thw thy.
Wa we wi wo wu wy.

Bydd hyddyſc ar yr hyn a eiſt droſdo, cyn y
ddiech ym mhellach, ac yna dyſc guſſyllty 'r lly
rennau yn ſylaftau hwy, a geiriau cyflawn,
canlyn.

Geiriau o un Sylaft.

Am, bâs, bâr, Cam, Cap, Car, Câr, Câs, Câth,
Cô, Cû, dâ, dû, dûr, dwl, dŵr, dŷn, llâdd, llen,
llu, llw, llym, mam, mêr, môr, mûr, mŵg, n
nê, nôs, nudd, pam, pêth, pûr, pwn.

Geir

-cen accen, ach-os achos, ad-re adre, ad-
yſc, af-al afal, af-on afon, ang-or angor, an-os
nos, aſ-en aſen, ba-bi babi, ba-chog bachog, Ca-lon
alon, Ce-ſen Ceſen, Co-ffor Coffor, Cu-ro Curo,
w-pan Cwpan, Cy-bydd Cybydd, da-ngos dangos,
-win ewin, do-len dolen, dûr-io dûrio, dw-yn
wyn.

Geiriau o dair Sylaft.

Aſ-on-ydd afonydd, an-rhy-dedd anrhydedd, aſ-
-au aſenau, at-eb-odd atebodd, ba-ſce-ded baſcedeg
-rw-i berwi, Ca-lon-au Calonau, Ce-rw-yn Ce-
vn, Co-rw-en Corwen, da-io-ni daioni.

Geiriau o bedair Sylaft.

Add-ol-i-aeth addoliaeth, add-e-wid-ion addewidion,
o-lle-di-on Colledion, Gor-chym-myn-ion Gorchym-
ynion, Go-gon-edd-us Gogoneddus, me-ddy-gin-iaeth
meddyginiaeth, me-ddi-an-ol meddianol, per-chen-no-gi
erchenogi.

Geiriau o bum Sylaft.

Go-di-ne-brw-ydd Godinebrwydd, ym-gy-fae-tho-gi
ngyfoethogi, ym-ry-ſo-nol-deb ymryſonoldeb, ym-
fy-ſe-ddy ymryfyſeddy, eth-ol-ed-ig-ion etholedig-
ion, Go-ddi-we-ddi-ad Goddiweddiad.

Gobeithio y gwaſanaetha hyn i'th wneuthur yn hy-
ddyſc ar adnabod y llythrennau, ai cydio mewn ſylaf-
tau a geiriau: gwybydd may ſylaft iw cymmaint o ly-
thrennau ag a wnelo un ſŵn mewn gair, ſef, heb ne-
wid dy lais, megis, fel y gweli fôd yn y gair go-di-ne-
brw-ydd pump o ſylaftau, ac yn y gair ym-gy-foe-th-

gi y gweli fôd pum ſylaſt. Etto ith gyfarwyddo i ddarllen yn hytrach, pan gyfarfyddech a nodau uwch ben y bogeiliaid, megis, â ê î ô û ŵ ŷ, gwybydd mae rhaid itti yſtyn y bogail yn hirllaes, megis, hyn o eſamplau, (yr aelwyd ſydd Tan y Tân) mewn man y gwelais adar mân, (rhoſtio ber ar y bêr) (may yn fy mer aſgworn mêr) rhowch halen ir Cîg îr, (gwneud gweu ir Cor yn y Côr) (Twr neu Swp, Twŵr neu Gaſtell,) dal yn dyn yn erbyn dŷn.

Gan gael o honot yma yr addyſc eglyraf, a'r ffordd hwylyſaf ac a fedrais ddangos itti ith ddyſgu i ddarllen *Cymraeg*: Yr ydwyf yn gobeithio y dichon hyn dy wneuthur mor hyddyſc a medru darllen yr Englynion cellweurys diniwed ſyn canlyn.

A Rûdd ei ffŷdd mewn grudd gwrâch,
Ai mîn mwyn gwna ſwyn iw ſâch,
Cyn iddi gellwer fawr ymhellach,
Hi a ſyrth ai gwêdd iw bêdd fun bâch.

Eron brudd Crŷdd y Crwyn
O ſerch i ferch a llanerch ei llwyn,
Cryfa tyniad ar y twyn
Iw 'r gludfa grê ſymere morwyn.

Rhiain *Llundain* lawain lân
Dan dor fel dûr a deru dân,
Ni thei ai rhu am brŷ fel brân,
Ond gweryru ar wŷr yr arian.

A Ddyſc a ddyſc ddŷn,
Ai dewis ag ewyllus iw canlyn;
A dŷſc o da i darren dŷn
Sydd well nag aur i wellhau ei goryn.

Gwcha gwîſc i harddu gwŷr,
Iw dyſgëidiaeth berffaith bûr;
A chryfa ei nerth i ffrwyno natur,
Hyfryda miwſic iw ſŵn ſynwyr.

Mudan

n os meder athronddyſg
doetha mewn tyref o wŷr terfyſg ;
d ymrafel ê yn ymryfyſg,
Nit dim iw 'r dŷn heb y dŷſg.

Tryſor gwerthfawr pwy ai gwrthyd,
Tlyſau 'r galon mwya golud ;
Dŷſg lle bae iw bannau bywyd,
Cyfleidia yn glau giôd-fawr bŷd.

Carol cymwys iw ganu ar amſer Natalic.

PAn * greawdd Duw nefôl y byd mor rhyfeddol,
O 'r † priddin daiarol ordeiniodd y dyn ; *Gen. 1. 1. †2. 7.
Oi [aſſen oedd ſafwedd mewn hytrach anrhydedd, [2. 22.
Gwnaeth wraig yn ymgeledd iw ganlyn.

*Fe ai rhoes yngardd Eden ar ddyrys ddaearen, *Gen. 2. 15.
Mewn cyflwr di angen os llwydden eu lle, †Gen. 2. 17.
†Gan wahardd medleiaeth a ffrwyth pren gwybodaeth,
[Rhag marw yn boenydiaeth eu eneidiau. [Gen. 2. 17.

*Y ſarph yn ddi-chellgar ai hudodd ag afal, *Gen. 3. 1.
† Ai gorâl yn anial a nynodd ; † Gen. 3. 16. 17.
[Ai codwm cywilyddus mewn modd pechadurys.
Dros bawb yn anarfus a nofiodd. [Rhuf. 5. 12.

*Pan dorwyd gorchymynion y cadarn Dduw cyfiawn,
Pob uniawn o 'r galon a giliodd ; *Gen. 4. 5.
† Mewn malais ymeulwyd yn llanw gollyngwyd,
Yn fwy nag y medrwy i ymadrodd. †Gen. 4. 8.

*Rhoi eu buchedd i bechu gwaith hagar gwaethygu,
Heb gredu na medru llyfodraeth ; *Gen. 6. 5.
Duw nefôl oi noddfa a † roes ddiluw i ddifa,
Holl drigfa 'r byd yma i fynd ymaith. † Gen. 6. 13.

*Ond Noah, oedd ddi niwaid, was ufydd a ſafiaid, *Gen. 7. 1.
Ai deulu, ai anifeiliaid, a'r bedaid ir byd,
† Gan ddiſgwyl, or diwedd i bawb mewn tyngnhefedd,
Ar Dduw yn ddi goegedd roi goglud. † Gen. 9. 1.

Allhaodd eilwaith y bobl heb obaith, *Gen. 9. 21.
A wnaeth anllyfodraeth o fŵaeth yn ſyn, 11. 4.
†Heb gofio 'n gyfanedd nai dechrau nai diwedd, †Gen. 18. 20.
Ond ymdaith im goledd ai gelyn.

Eu camwedd oedd *cimmin a'r caetha o fodd cethin, *Eſay. 1. 4, 5, 6.
Heb iddyn ymddiffyn iw ddeffol,
Na † haeddu na gobaith o neb well cynhyſgaeth, †Rhuf. 6. 21. 23.
Na [ffoeni yn y ffwrnais Uffernol. [Pſal. 9. 17.

Bu Dduw mor gariadus a * ſtyrio yn doſturus *Pſal. 103. 3. 4.
Wrth euog wyr † clwyfys anafus ddi nerth, †Eſay 1. 4, 5, 6.
Gan bwintio ei [fab cyfiawn un gorph ag un galon, [Mat. 1. 21.
I'w ddioddef dros filion farwoloaeth. *Rhuf. 5. 6. 8.

Eel buchedd dyn bychan * apiriau 'r mab purlan,
Y ſlwyddyn yn gyfan a gofir, * Mat. 1. 21. Luc. 2. 6, 7.
Sy er mil chechant a thrigain a thri ſaith ar gyfen
Ir pumed ar hugain or Rhagfyr.

Maen deilwng Natalic iw * gadw yn barchedig *Luc. 2. 42.
Heb ddiffyg yn ddi ddig rhown † ddyddiau, †Rhuf. 14. 11, &c.
[Ei foli yn dragywyddol yn ufudd Dduw nefol, [Pſal. 22. 26.
Annuwiol rhai bydol y beidiau.

Llawenydd pob calon ſy iw dreillio * ffordd uniawn,
Heb waſgo mewn moddion iw meddwi; *Job 36. 11.
(†Dih. 23. 21.
Na chwenych i chwarau ar ddiſiau na chardiau,
Hydoliaeth hyd angau iw rhoi [i dyngu. [Zech. 5. 3. 4.

* Clodfored pob Chriſtion o eigion ei galon, *Pſal. 86. 12.
Yr uniawn Dduw cyfiawn ai cofiodd.
†Rhag dymchwel i boeni ir tan byth a bery, †Pſal. 86. 13.
Ir nefoedd uwch obry ſe ai chubodd.

*Derbyn yn ufudd bechodau 'r holl wledydd, *2 Cor. 5. 21.
A wnaeth ein gwaredydd gwir ydiw;
Roedd cimmin eu camwedd a †rhoi yn y diwedd †Luc. 23. 21.
Fab Duw am eu hofered i farw.

Doluried pob calon worth gofio mor greulon
A wnaeth yr luddewon afradlon ddi rol,
*Croeſhoelio yn gythreilig Fab Duw bendigedig, *Mat. 27. 35.
Anidig wyr ffyrnig Uffernol.

*Oi wir-fodd yn ffyddlon dioddefodd Duw cyfiawn
Imddiffyn ei elynion aflonydd, * Titus 2. 14.
Er pured ei ddwyfron tuagat ei gaſèion,
† Tyllaſon ei galon heb gywilydd. † Ioan 19. 34.

Ar ol ei fradychu, yn ddigywilydd iw gladdu,
* Tan garreg ei daflu a wnae 'r Diafoled ; * Mat. 27. 60.
Am y weithred anferthaf did pobl ai galwaf,
Ond creulonaf a gorthrymaf o gythreiliaid.

* Derchafu iw orychafiaeth y trydydd dydd eilwaith,
A wnaeth yn gwir odiaeth waredwr, * 1 Cor. 15. 4.
† A dychwel o choelir ir nefoedd uwch wybr, † Mar. 16. 19
I fod i ni 'n ficer dda [ſwccwr. [Hebr. 9. 15.

*A fo mor ddi-ſynwyr ag amau 'r Yſgrythur,
Sydd lwybr * pob cyſlur mor ddifyr i ddyn, *Rhuf. 15. 4.
Fel dall anghyfarwydd ymdreinglo mae i dramgwydd,
Ai ddialedd a † ddigwydd yn ddygun. † Ioan 3. 18.

A goelio yn ei galon farwolaeth Duw cyfiawn,
* Daioni iddo ddigon a ddigwydd ; * Ioan 6. 47
A gatwo ei orchymynion bydd ddifri iw ei ddwyfron,
Iw ddyſgyblion mae addewidion ſy ddedwydd.

Y Bibl pan chwiliach cei hyn yn gyflawnach
Nag a ellais i gyfarch i garol ;
*Gwnaed pawb hynny yn ddiwyd os ceriff ei fywyd,
Ai ymddiffyn rhag gofid tragywyddol. * Ioan 5. 39.

Gan wybod fod bagad *Yngh ymru* heb gael mor Llyfr y flwyddyn ddiwethaf, ac ondoid fôd amryw o honynt heb ddyſgu ffigurau rhifyddiaeth : a chan yſtyried nad allant wneuthur iawn ddefnydd o Almanac nes ei medru hwy, etto yr unwaith hon myfi ai rhoddes ar lawr yn y môdd hawſaf iw dyſcu, gan oſod henw pôb rhîf ar ei gyfer yn gyflawn air.

I	1	Un.
II	2	dau.
III	3	trî.
IV	4	pedwar.
V	5	pump.
VI	6	chwech.
VII	7	ſaith.
VIII	8	wyth.
IX	9	naw.
X	10	dêg.
XI	11	un ar ddêg.
XII	12	deu-ddeg.
XIII	13	tri ar ddeg.
XIV	14	pedwar ar ddeg.
XV	15	pymtheg.
XVI	16	un ar bymtheg.
XVII	17	dau ar bymtheg.
XVIII	18	tri ar bymtheg.
XIX	19	pedwar ar bymtheg.
XX	20	ugain.
XXI	21	un ar ugain.
XXII	22	dau ar ugain.
XXIII	23	tri ar ugain.
XXIV	24	pedwar ar ugain.
XXV	25	pump ar ugain.
XXVI	26	chwech ar ugain.
XXVII	27	ſaith ar ugain.
XXVIII	28	wyth ar ugain.
XXIX	29	naw ar ugain.
XXX	30	deg ar ugain.
XXXI	31	un ar ddeg ar ugain.
XXXII	32	deu-ddeg ar ugain.
XXXIII	33	tri ar ddeg ar ugain.
XXXIV	34	pedwar ar ddeg ar ugain.
XXXV	35	pymtheg ar ugain.
XL	40	deugain.
XLI	41	un a deugain.

L	50	deg a deugain.
LII	52	deu-ddeg a deugain.
LX	60	tri-ugain.
LXIII	63	tri a thrigain.
LXX	70	deg a thrigain.
LXXIV	74	pedwar ar ddeg a thrigain.
LXXX	80	pedwar ugain.
LXXV	85	pump a phedwar ugain.
XC	90	deg a phedwar ugain.
XCVI	96	un ar bymtheg a phedwar
C	100	cant. (ugain.
CVII	107	ſaith a chant.
CX	110	deg a chant.
CXVIII	118	tri ar bymtheg a chant.
CXX	120	ugain a chant.
CXXIX	129	naw ar hugain a chant.
CXXX	130	cant a deg ar hugain.
CXL	140	cant a deugain.
CL	150	cant a deg a deugain.
CLX	160	cant a thri ugain.
CLXX	170	cant a deg a thri ugain.
CLXXX	180	cant a phedwar ugain.
CXC	190	cant a deg a phedwar ugain.
CC	200	dau-cant.
CCL	250	dau-cant a deg a deugain.
CCC	300	tri chant.
CD	400	pedwar cant.
D	500	pumcant.
DC	600	chwechant.
DCC	700	ſaithcant.
DCCC	800	wyth cant.
CCIↃ CM	900	naw cant.
ICIↃ M	1000	mîl.
ICIↃC MC	1100	mîl a chant.
ICIↃD MD	1500	mîl a phumcant.
IICIↃ MM	2000	dwy fil.
VCIↃ	5000	pum mîl.

XCIↃ	10000	deng-mîl.
XXCIↃ	20000	ugain mîl.
LCIↃ	50000	dêg a deugain mîl.
CCIↃ	100000	can mîl.
DCIↃ	500000	pum cant mîl.
MCIↃ	1000000	mîlmyrddiwn, neu fil o filoedd.

Di a weli nad oes yn y Golofn gyntaf ond wyth o Ffigurau, yr hain ydynt, I V X L C D M CIↃ.

Ag yn y Golofn ddiweddaf onid naw o Ffigurau, yr hain ydynt, 1 2 3 4 5 6 7 8 9.

Y rhain wrth eu cyfylltu mewn trefn arferol ymhlîth y nodau hyn 000. a arwyddant bôb rhifedi: y nefaf at dy law ddehau fyn fefyll am unau, a'r nefaf at honno am ddegau, a'r drydydd am gantoedd, a'r bedwaredd am filoedd, a'r bumed am ddegau o filoedd, a'r chweched am gantau o filoedd, a'r faithfed am filoedd o filoedd.

Ith gyfarwyddo di yn hytrach i fwrw cyfrifon, cymmer hyn o efamplau fyn canlyn;

Pellder y Ffurfafen oddiwrth y Ddaiar iw, naw a deugain mil-myrddiwn, a ac un cant a dêg a deugain o filoedd, a faith cant ag ugain o filldyrodd, y rhifedi hyn a yfgrifennir a Ffigurau fel hyn, 491507 20.

Pellder y Planedau oddiwrth y Ddaiar.

Y Lloer, fef, y Lleuad, iw'r leiaf or holl Blanedau, ag a welir yn fwyaf, o herwydd i Dduw ei gofod hi yn nês ir Ddaear na'r lleill lawer miloedd o filldyroedd; Ei ffellder hi oddiwrth y Ddaear iw, wyth a deugain o filoedd a faith cant a thri ugain o filldyroedd; y rhyfedi hyn a wneir a Ffigurau fel hyn, 48760. A'r Lleuad fydd yn llai o faintiolaeth na'r Ddaear ynghylch deugain waith.

Tair

Tair eraill o'r Planedau ſydd yr un bellder oddiwrth y Ddaear, yr hain a elwir, yr Haul, Mercuri a Fenws; pellder y tair hyn oddiwrth y Ddaear iw naw can mîl a naw a phedwar ugain mîl o filltiroedd; yn Ffigurau fel hyn, 989000.

Yr Haul iw'r mwyaf o'r hôll Blanedau, ac y mae ef yn fwy na'r Ddaear gant a deugain o weithiau; yn Ffigurau, 140.

Mercuri ſydd yn llai nar Ddaear bedair gwaith ar bymtheg.

Fenws ſydd yn llai nar Ddaear naw gwaith.

Mars ſydd oddiwrth y Ddaear, un myrddiwn, a phumcan mîl, a ſaith cant o filldyroedd; yn Ffigurau fel hyn, 1500700. ai maintiolaeth ſydd dair gwaith ar ddêg yn llai nar Ddaear.

Jupiter ſydd oddiwrth y Ddaear dri myrddiwn a phedwar can mîl, ag un mîl ar ddeg ar hugain a phedwar cant o filldyroedd: yn Ffigurau fel hyn, 3431400. a maintiolaeth Jupiter ſydd bedwar gwaith ar ddêg mwy nar Ddaear.

Satwrn iw'r bellaf or holl Blanedau, ac y mae hi oddiwrth y Ddaear, naw myrddiwn, a thair mîl ar ddeg a thrigain o filldyroedd; ag a ſcrifennir a Ffigurau fel hyn, 9073000. ag y mae hi yn fwy nar Ddaear ddeuddengwaith, ac nis gwelir ond fel Seren fechan o herwydd ei ffellder.

Bywiogrwydd edryd y Planedau, or Dwyraîn ir Gorllewin.

Satwrn ſydd yn edryd neu yn ymſymmud, yn un mynud o amſer, 39604. o filldyroedd.

Jupiter mewn mynud o amſer a ſymmud, 14978. o filldyroedd.

Mars ſyn ſymmud mewn mynud awr, 6551. o filldyroedd.

Yr Haul a ſymmud bob mynud, 4317. o filldyroedd.

Fenws a Mercuri ſydd ai hedîyd yn afreolus, ſef, ai mynediad yn anwadal.

Y

Y Lleuad ſyn ſymmud bob mynud, 213. o filldyroedd.

Os bydd neb mor fanylgais ag ymofyn pa fôdd y doed i ddeall yr ymadrodd a roed ymma or Planedau, bydded mor ddiwyd a chwilio tremiadau yr hên anrhydeddus Philoſephyddion, ag yna ceif yr un dyſdiolaethau ag a gefais inau.

Addyſc ir Anneallus i wneuthyr Llên, ſef, Byl Cyfrifon.

	l.	*s.*	*d.*
Am 7 Llathen a thri chwarter o forwyndod Merch, ar 7 *s.* 9 *d.* y llâth	03	00	00¾
Am 5 pwys a ½ o weddeiddra neu oneſtrwydd Puttain, ar 9 *s.* 7 *d.* y pwys	02	10	00¾
Am 1 llathen a ½ o anlladrwydd Cleiriach, ar 11 *d.* y llâth	00	01	04½
Am 3 Coded o lywenydd Cerlyn, ar 281 *l.* y Gôd	843	00	00
Am 6 ffwys a 7 ownſes o flew Malwod, ar 8 *s.* 3 *d.* y pwys	02	13	01
Am 4 pwys o menydd Gwraint, ar 4 *s.* 9 *d* ½. y pwys	00	19	02
Am 17 dyſgled Wye Caſeg, ar 2 *s.* 10 *d.* y ddyſcled	02	08	02
Yr holl ſwm iw	854	11	11

Athrawiaeth i ddangos pa foddd i nifer y Llên hou, neu, pa fodd i ſwmio 'r Arian ix unlle.

Y nodau hyn, *l.* *s.* *d.* mewn Byl ſyn arwyddo y Ffigurau wrthynt i ſefyll am; *l.* punnoedd, *s.* ſylldau, *d.* ceinhiogau.

A 2

A 'r nodau hyn, ¼. ½. ¾. am ¼ chwarter, ai nanner, am ¾ dri chwarter o lathen, neu bwys, i geiniog.

Yr Arian a ſymi fel hyn, dechrau yn y Golofn neſaf at dy law ddehau tan, *d.* yr hain iw Ceinhiogau, yna y gweli, ½ Dimau, ¾ tair Ffyrling, a ¼ thair Ffyrling, yr hyn a wna ddwy Geinion, ag yn yr un Golofn y gweli, 02 ddwy Geiniog, ag 01 un Geiniog, a pheder 04 Ceiniog, yr hain oll iw un ar ddêg, goſod hwy ai 'awr tan yr un Golofn rhwng dwy lain, fel y gweli uchod.

Y Golofn ganol tan *ſ.* iw Sylldau, yn honno y mae wyth *ſ.* Swllt, a phedwar ar bymtheg 19 Swllt, a thri ar ddeg 13 o Sylltau, ag un 01 Swllt, a dêg 10 Swllt, gâd y degau yn ddiweddaf, a chyfrif yn gyntaf y Sylltau neſaf at dy law ddehau, yr hain ydynt, 8. a 9. a 3. ag 1. yr hain oll ydynt un ar ugain, dyro 'r un ar lawr tan y Golofn honno a charia 'r ugain at y degau, yr hain ydynt dri o ddegau, y tri dêg hyn ar ugain eraill a wnant ddwy bunt a dêg Swllt: dôd y dêg Swllt i lawr wrth ag o ôl yr un Swllt a roddaiſt tan y Golofn ganol, a charia y y ddwy bunt at y Golofn neſaf at dy law aſwy, dan *l.* yr hon iw punnoedd, fel y cyfrifaiſt y Sylltau cyfrif yr hain, gan gymmeryd yn gyntaf yr yſtlys neſaf tuagat dy law ddehau or Golofn hon, ag yna y cei, 02. a 02. a 3. a 2. a 3. yr hain oll ydynt ddeuddeg punt, ar ddwy bunt a gariaiſt oddiwrth y Sylltau a wnant bedair ar ddeg o bunau, dôd y pedair i lawr tan y Golofn, a charia y dêg at y degau o bunodd, yr hain a gei gyferbyn a llywenydd Cleiriach yn 43. y pedwar dêg hyn ar un dêg a gariaiſt atynt iw pump: y pumphyn dôd ar lawr wrth ag o ôl y 4. ag yno yr arwydda ddêg a deugain o bunodd, ar wyth a gei gyferbyn a llywenydd Celyn o herwydd ei fôd yn drydydd Ffigur tuagat dy law aſwy ſydd yn wyth cant o bunau, ar 8 hyn a roddi ar lawr wrth y 5. holl ſwm y Llên hon iw 854 *l.* 11 *ſ.* 11 *d.* ſef, wyth cant a phedwar ar ddêg

a deugain

. o bunodd, ag un Swllt ar ddêg, ag u.
ddêg.

yn o Athrawiaeth, os byddi ewyllyſgar a u.
waſanaetha ith ddyſgu i wneuthur Byl Cyfrifon
amryw achoſion eraill.

Yſpyſrwydd ith gyfarwyddo i ddeall yr Almanac ſy 'n Canlyn.

YN y flwyddyn y mae deuddeg o fiſoedd, a bôb un or miſoedd hyn, y mae dau yſtlys do. yn perthyn.

Ar ty dolen tuagat dy law aſwy, a ranwyd yn ſai. o golofnau neu reſau.

Y Golofn gyntaf a neſaf at dy law aſwy, lle gweli y Ffigurau megis, 1. 2. 3. ſydd yn dangos dy y mîs, ar golofn neſaf ati lle y mae 'r llythrennau megis, a. b. c. ſy 'n dangos dyddiau 'r wythnos, or gwybydd maer llythyren fawr ſydd am y Sûl, megis gweli yn mîs *Ionawr* gyferbyn ar ail, ar nawfed dy. or mîs y llythyren fawr yn arwyddo mae Suliau iw dyddiau hynnu.

Ar drydydd golofn ſydd yn datgan am y dyddiau Gwylion, ar dyddiau hynod, megis y gweli gyferbyn ar cyntaf o *Ionawr*, dydd *Calan*, a chyferbyn ar chweched o *Ionawr*, dydd *Yſtwyll*, ac felly mewn trefn am y lleill.

Ar bedwaredd Golofn ſyn dangos pa le y ma. Arwyddion ynghorph dŷn ag anifail beunydd, fe y gwelwch gyferbyn ar dydd cyntaf o *Ionawr*, Cl. iau, a chyferbyn ar ail ar trydydd ar pedwaredd dy. iau, Arennau ar Wialen, ag felly am y lleill mewn trefn.

Ar bumed Golofn ſyn dangos yr owr ar mynudyn o godiad yr Haul beunydd, megis y gweli gyferbyn cyntof o *Ionawr*, 8. 10. yr hyn ſyn arwyddo

il y dydd hwnnw yn codi ar y 10 mynudyn gwed
r y glóch, ag felly am y lleill mewn trefn.

Ar chweched Golofn ſyn dangos machludiad yr
aul beunydd, megis y mae gyferbyn ar cyntaf o
onawr, 3. 50. i ddangos fod yr Haul yn machludo
ar y 50 mynudyn ar ol 3 ar yr Orlais y dydd hwnnw.

Ar ſaithfed Golofn ſyn datgan am yr hîn beunydd.

Ar tŷ dolen tuagat y llaw ddehau a ddengys newid
oedran y Lleuad: A Chyfarchwyliad am Yſmoeth a Phyſegwriaeth, a hynnu gwedi roddi ar lawr
r eglur na raid iti bellach yſpyſiwydd o honaw.

Ionaw

---

dydd y mîs.	dydd wythnôs.	dyddiau hynod a gwyliion.	ſymydiad yr arwyddion.	codi yr haul.		mach lyd haul.		newidiad yr hîn, neu 'r tywydd.
1	a	Dydd Calan	Clynia	8	10	3	50	y ſtwyddyn
2	b	neu, Enwae-	Arennau	8	9	3	51	ſyn dechreu
3	c	diad Chriſt.	ar	8	8	3	52	yn deg ac
4	d		Wialen	8	6	3	54	yn llariaidd
5	e	gwyl Edward.	morddwy-	8	4	3	56	ag a bery
6	f	D. Ystwyll.	dydd	8	3	3	57	telly hyd
7	g		Gliniau	8	1	3	59	ynghylch y
8	a		a	8	0	4	0	leuddegfed
9	b	Sul Cyntaf	Garau	7	59	4	1	dydd.
10	c	gwedi Ystwyll.	Coesau	7	57	4	3	peth oerach
11	d	Haul yn dy-	Esgeiria	7	56	4	4	a brith ga-
12	e	fewr.	Traed	7	54	4	6	dydd.
13	f		Traed	7	53	4	7	Tebyg i fod
14	g	gwyl Elian	Pen	7	52	4	8	yn wynt-
15	a	Escob.	Pen	7	51	4	9	iog a feth
16	b	2 Sul gwedi	Wyneb	7	49	4	11	gwlaw clau-
17	c	Ystwyll.	Gwddw	7	47	4	13	ar hyd yr
18	d		Gwddf	7	45	4	15	20 dydd.
19	e		Ysgwyddau	7	43	4	17	Odlaw oer
20	f		Breichiau	7	41	4	19	a gwynt
21	g	Annes.	Bronau	7	39	4	21	nawr, hin
22	a		Dwyfron	7	36	4	24	yfrowiog
23	b	3 Sul g. Yst.	Cefen ar	7	34	4	26	hyd yng-
24	c	Term dechr.	Galon	7	32	4	28	hylch y 26
25	d	T. St. Paul.	Bol ar	7	30	4	30	dydd.
26	e		Perfedd	7	29	4	31	Peth claua-
27	f		Clyniau	7	28	4	32	rach.
28	g		Pedrain	7	26	4	34	Oer a
29	a		Folenau	7	24	4	38	gwyntiog
30	b	B. Ch. I. S.	Arffed	7	22	4	36	ag od ag
31	c		Dirgelwch	7	20	4	40	eira y diw-
								edd y mis.

Y Lleuad ſydd yn
3 chwarter oed y dydd cyntaf, ar 4 awr o brydnhawn.
Newidio 9 dydd, 8 awr o nos.
1 chwarter oed yr 17 dydd, ar 3 ar gloch y borau.
Llawn Lleuad 23 dydd, 11 awr or nos.
3 chwarter oed 31 dydd ar hanner dydd iniawn.

Pôb Hwſmon da a ddylau yn y mîs hwn, yſgythru pôb Canghenau gormodedd, oddiar ei Brenau toreth, a datgudd ei gwraidd hwy: a flanu pôb mâth ar ſietus a Choed toreth, a hynny ar y chwarter cyntaf or Lleuad; a phan fyddo yr hîn yn dymmherus ac yn glauar, ar gwynt yn y Dehau neu Gorllewin, plenwch Ffâ a Ffus gerddi a llyſiau Gwyddelig, ſef, Moron-Gwnion pan fo 'r hîn yn glauar, ar Lleuad yn lleihau, ſef, ar ôl ei llawnlloned: pelwch eich Gerddi yn y mîs hwn.

Na ollynged nêb Waed yn y mîs hwn, ac na chymered Byſagwriaeth o ddigerth bôd yn angenrheidiol iddo: Gochelwch gael yr anwyd yn y mîs hwn, o legid y mae yn magu pôb mâth ar lyſnafedd a glafoerion, ſef, riwms a flêms: drwg i chwi ymprydio eu gadw eich Cythlwng yn hîr y boreu: yfed Gwîn Gwyn ar gythlwng ſy ddâ: bydded eich bwyd mewn gweddeidd-dra o frydaniaeth, o herwydd goreu Pyſagwriaeth yn y mîs hwn iw Bwyd a Dillad cynnes, a Thân dâ, a Chywelu nwyfus.

Chwefror

dydd y mîs.	dydd wythnôs.	dyddiau hynod a gwylion.	ſymydiad yr arwyddion.	codi yr haul.		machlyd haul.		newidia yr hîn, neu 'r tywydd.
1	d	gw. Sanffraid.	Morddwy-	7	18	4	42	Gwyntiog
2	e	gwyl Fair	dydd	7	17	4	43	teg a chlau
3	f	yCynhwyllau.	Morddwyd.	7	15	4	45	ar hyd y
4	g	Llywelyn blaſ.	Glinian	7	13	4	47	hylch y deuddegſ
5	a		Garau	7	11	4	49	dydd.
6	b	5 Sul g. Yſt.	Coeſau	7	9	4	51	
7	c		Eſgeiriau	7	7	4	53	
8	d		Traed	7	5	4	55	
9	e		Traed	7	3	4	57	
10	f		Traed	7	1	4	59	
11	g		Wyueb	6	59	5	11	
12	a	Haul yn pyſg.	Wyneb	6	57	5	3	Odlaw oer a hin goito
13	b	Sul ynyd.	Gwddw	6	54	5	6	gedd hyd
14	c	D. Falentein.	Gwddf	6	52	5	8	yng hylch
15	d	Nôs ynyd.	Yſgwyddau	6	50	5	10	yr united dydd ar
16	e	Mercher llyd.	Breichiau	6	48	5	12	ugain.
17	f		Bronau	6	46	5	14	
18	g		Dwyfron	6	44	5	16	
19	a		Cefen ar	6	42	5	18	
20	b	Sul hefyd.	Galon	6	40	5	20	
21	c	y 69 Merthyr.	y Bol ar	6	38	5	22	Hîn anwa-
22	d		Perfedd	6	36	5	24	dal hyd ddiwedd y
23	e		Bol	6	34	5	26	mis.
24	f	S. Matthi.	Cluniau	6	32	5	28	Gwynt a
25	g		Pedrain	6	30	5	30	gwlaw, te
26	a		Arffed y	6	28	5	32	a chlauar,
27	b	Sul y ddaw.	Dirgelwch	6	26	5	34	gwynt ag od.
28	c		Morddwy.	6	24	5	36	

leuad { Newidio yr 8 dydd, ar haner dydd iniawn.
da yn { Chwarter oed y 15 dydd, ar haner dydd.
{ Llawn lloned y 22 dydd, 11 ar Orlais, ſef, Cloc bor.

Y mîs hwn hefyd ſydd amſer dâ i ddadwreiddio ag i lanu Sietyr irion a Rhoſ-wŷdd, a Gwînwydd, a Hops, phôb mâth ar dwmpathau ar a ddygo ffrwyth, ac i au Pus a Ffâ, a Winwyns, a phôb mâth ar Salet, llyſiau Crochon erbyn yr Hâ. Tocciwch bôb bleuryn gormodedd ar eich Prenau toreth, a difwſogvch a glânhewch hwy oddiwrth bôb llygredigaeth, ymydwch eich Planhigion ach Coed ieuangc, ar y chwarter diwethaf or Lleuad, a phan fyddo hi yn r Hwrdd, neu 'r Fantol, neu 'r Sarph, ſef, pan fo 'r rwyddion yn y Pen neu 'r Cluniau, neu 'r Dirgewch.

Os bydd angenrhaid i chwi, gellwch feiddio gollwng Gwaed yn y mîs hwn, ond byddwch arafedd ac mharod i gymmeryd Pyſegwriaeeh, oddigerth angenrhaid, a byddwch ofalus pan ddigwyddo diwrnod glauar imochel cael yr anwyd drwy eſgeuluſder, o herwydd nid parhaus iw 'r awel glauar yn y mîs hwn, ond twyllodrus a ſiomgar, a thebig i edifarhau y awl a fyddo rhu hyderys arni: Yn y mîs hwn pôb mâth ar fwyd llymrig, megis, Pyſgod, a Llaeth, ſydd yn caeth-hau 'r gwythenau, ar afu, ſef, yſgyfent, ac y tewychu 'r gwaed, ac am hynny nid ydynt iw cyfri amgen na gelynion ir iechyd.

Mawrth

dydd y mîs.	dydd wythnôs.	dyddiau hynod a gwylion.	ſymydiad yr arwyddion.	codi yr haul.	mach lyd haul.	newidia yr hîn, neu 'r tywydd.
1	d	gw. Sanffraid.	Morddwydd	7 18	4 42	Gwyntiog teg a chlau ar hyd y hylch y deuddegſ dydd.
2	e	gwyl Fair		7 17	4 43	
3	f	yCynhwyllau.	Morddwyd.	7 15	4 45	
4	g	Llywelyn blaſ.	Gliniau	7 13	4 47	
5	a		Garau	7 11	4 49	
6	b	ſ Sul g. Yſt.	Coeſau	7 9	4 51	
7	c		Eſgeiriau	7 7	4 53	
8	d		Traed	7 5	4 55	
9	e		Traed	7 3	4 57	
10	f		Traed	7 1	4 59	
11	g		Wyneb	6 59	5 11	
12	a	Haul yn pyſg.	Wyneb	6 57	5 3	Odlaw oer a hin goſto gedd hyd yng hylch yr united dydd ar ugain.
13	b	Sul ynyd.	Gwddw	6 54	5 6	
14	c	d. Falentein.	Gwddf	6 52	5 8	
15	d	Nôs ynyd.	Yſgwyddau	6 50	5 10	
16	e	Mercher llyd.	Breichiau	6 48	5 12	
17	f		Bronau	6 46	5 14	
18	g		Dwyfron	6 44	5 16	
19	a		Cefen ar	6 42	5 18	
20	b	Sul hefyd.	Galon	6 40	5 20	
21	c	y 69 Merthyr.	y Bol ar	6 38	5 22	Hîn anwadal hyd ddiwedd y mis.
22	d		Perfedd	6 36	5 24	
23	e		Bol	6 34	5 26	
24	f	S. Matthi.	Cluniau	6 32	5 28	Gwynt a gwlaw, teg a chlauar, gwynt ag od.
25	g		Pedrain	6 30	5 30	
26	a		Arffed y	6 28	5 32	
27	b	Sul y ddaw.	Dirgelwch	6 26	5 34	
28	c		Morddwy.	6 24	5 36	

lleuad { Newidio yr 8 dydd, ar haner dydd iniawn.
dd yn { Chwarter oed y 15 dydd, ar haner dydd.
{ Llawn lloned y 22 dydd, 11 ar Orlais, ſef, Cloc bor.

Y mîs hwn hefyd ſydd amſer dâ i ddadwreiddio ag i lanu Sietyr irion a Rhoſ-wŷdd, a Gwînwydd, a Hops, phôb mâth ar dwmpathau ar a ddygo ffrwyth, ac i iau Pus a Ffâ, a Winwyns, a phôb mâth ar Salet, llyſiau Crochon erbyn yr Hâ. Tocciwch bôb bleuryn gormodedd ar eich Prenau toreth, a difwſogwch a glânhewch hwy oddiwrth bôb llygredigaeth, ymydwch eich Planhigion ach Coed ieuangc, ar y chwarter diwethaf or Lleuad, a phan ſyddo hi yn r Hwrdd, neu 'r Fantol, neu 'r Sarph, ſef, pan ſo 'r rwyddion yn y Pen neu 'r Cluniau, neu 'r Dirgewch.

Os bydd angenrhaid i chwi, gellwch feiddio gollwng Gwaed yn y mîs hŵn, ond byddwch arafedd ac mharod i gymmeryd Pyſegwriaeeh, oddigerth angenrhaid, a byddwch ofalus pan ddigwyddo diwrnod lauar imochel cael yr anwyd drwy eſgeuluſder, o herwydd nid parhaus iw 'r awel glauar yn y mîs hwn, ond twyllodrus a ſiomgar, a thebig i edifarhau y awl a fyddo rhu hyderys arni: Yn y mîs hwn pôb mâth ar fwyd llymrig, megis, Pyſgod, a Lſaeth, ſydd yn caeth-hau 'r gwythenau, ar afu, ſef, yſgyfent, ac y tewychu 'r gwaed, ac am hynny nid ydynt iw cyfri amgen na gelynion ir iechyd.

Mawrth

Mawrth ſydd iddo xxxi o ddyddiau.

dydd y mîs.	dydd wythnôs.	dyddiau hynod a gwylion.	ſymydiad yr arwyddion.	codi yr haul.	machlyd haul.	newidiad yr hîn, neu 'r tywydd.
1	d	dyg. Ddewi.	Morddwydydd	6 20	5 40	Gwlaw a gwynt oer hyd y ſaith ſed dydd.
2	e			6 17	5 43	
3	f	Noufam ddewi.	Gliniau	6 14	5 46	
4	g		a Garau	6 12	5 48	
5	a		Coeſau	6 10	5 50	
6	b	Sul Garllaw.	Eſgeirau	6 8	5 52	Peth teccach, hin dymerus hyd yr unfed ar ddeg
7	c		Berau	6 6	5 54	
8	d		Traed	6 4	5 56	
9	e		Traed	6 2	5 58	
10	f	Haul yn yr	Pen ar	6 0	6 0	
11	g	Hwrdd.	Wyneb	5 58	6 2	
12	a		Gwddw	5 56	6 4	Hin anwadal o wynt a gwlaw oer hyd yng hylch yr ugenfed dydd.
13	b	Sul Meibion.	Cêg	5 54	6 6	
14	c		Yſgwyddau.	5 52	6 8	
15	d		Breichiau	5 50	6 10	
16	e		Bronau	5 48	6 12	
17	f	gwyl Patric	Dwyfron	5 46	6 14	
18	g	Wyddel.	Cefen	5 44	6 16	
19	a		ar	5 42	6 18	
20	b	Sul Gwrei.	Galon	5 40	6 20	teg a chlauar. a ffeth gwynt hyd y chweched ar ugain dydd.
21	c	Bened abab.	y Bol ar	5 38	6 22	
22	d		Perfedd	5 36	6 24	
23	e		Cluniau	5 34	6 26	
24	f		Pedrain	5 32	6 28	
25	g	gwyl Fair	Arffed	5 30	6 30	
26	a	gyhydydd.	Dirgelwch	5 28	6 32	Gwlaw a gwynt clauar y diweddiff y mis.
27	b	Sul blodau.	Offer cydio	5 26	6 34	
28	c		Morddwydydd	5 24	6 36	
29	d			5 22	6 38	
30	e		Garau	5 20	6 40	
31	f		a Cliniau	5 18	5 42	